

Undervisning med udsigt

- tyskundervisningen på HF

Merete Vonsbæk

Cand.mag. i tysk. Gentofte HF.

Baggrund: At skabe motivation

I tysk har vi oplevet en dalende interesse for faget hos eleverne de sidste par år. Vi har i nogle år efter murens fald redet på en bølge af interesse for og et engagement i tyske samfundsforhold, men desværre er den tid ved at være ovre. Vi får nu elever på HF og i gymnasiet, for hvem murens fald er lige så meget historie som krigen i 1864.

Det kan være svært at erkende, at tysk optager en ret lille del af elevernes bevidsthed, når det nu fylder så meget af vores - hvordan får vi dem overbevist om, at der er en åbenbar gevinst ved at lære et andet fremmedsprog end engelsk?

Det interkulturelle aspekt

Jeg tror, at det er nødvendigt at pointere den interkulturelle del af undervisningen. Ikke dermed sagt at man skal opgive læsningen af skønlitteratur, snarere tværtimod, men den skal sættes ind i en interkulturel ramme, skal forstås i en mere dialogisk kontekst. Når man beskæftiger sig med kulturelle forskelle, tvinges man uvilkårligt til at se på den kultur, man selv er vokset op i.

Det umiddelbare motivationsaspekt i en sådan tilgang til fremmedsprogsundervisning er at eleverne beskæftiger sig med deres eget kulturelle ståsted. Ofte kommer eleverne med en opfattelse af tyskundervisningen som et fag, der er uvedkommende og udvendigt; de begrundet det med, at de føler sig reduceret til 'elever' på lavt niveau

med et lille sprog. De fokuserer på de sproglige mangler, og de har en diffus opfattelse af, hvad fremmedsprogsindlæring er. De er med andre ord ikke i stand til at komme videre, og mange af dem vil derfor helst krybe udenom.

Et individorienteret, elevcentreret udgangspunkt indebærer, at eleverne nærmest ikke kan undgå at involvere sig; den første opgave består nemlig i at fortælle om sig selv, blive bevidst om 'sine egne rødder' (*Heimat*), for at kunne sammenstille sin egen kulturelle baggrund med den fremmede kultur. Det kunne medføre, at eleverne får lyst til at bruge fremmedsproget; lærerens opgave består i at tilbyde eleverne nogle redskaber, så de kan bruge sproget optimalt¹. Med fokuseringen på individet og med instrumentaliseringen af indlæringen kunne det bevirke, at eleverne ser en idé i at arbejde med bl.a. sproglige aspekter for at få sproget så korrekt som muligt. De skulle jo gerne opfattes som værdige samtalepartnere.

Projektet: At møde en fremmed kultur

Jeg har sammen med engelsklærer Annette Fugmann gennemført et tværfagligt projekt i en HF-forsøgsklasse på Gentofte HF. Det var en modulklasse, hvor temaet var: *At møde en fremmed kultur*.

Eleverne havde i de to første uger af skoleåret været gennem et intensivt introforløb, hvor de havde taget udgangspunkt i deres eget liv for derefter at rette blikket mod syd. Vi tager hul på deres egen historie ved at arbejde

med begrebet *Heimat*.² Dette forløb munder ud i en intro-tur til Berlin, og her kan de direkte høste frugterne af indholdssiden ved at vide en del om baggrunden for de kulturelle forskelle, der er på storbyliv i hhv. København og Berlin³. Sprogligt øvede de forskellige talehandlinger såsom 'at vise interesse', 'at holde på ordet', 'at give udtryk for egen mening' for at kunne klare sig optimalt med det forholdsvis lille sprog, de har tilegnet sig.

I det tværfaglige projekt, som vi brugte to en halv uge på, læste eleverne skønlitterære tekster med hovedtemaet: At se på og tolke en ny og fremmed kultur. Endvidere så de film, de kiggede på billeder, de hørte interviews. Vi lagde vægt på at finde materiale, der kunne pirke til deres forudfattede meninger om egen og de fremmede kulturer.⁴ I engelsk blev der f.eks. brugt et billede af en knælende Præsident Clinton i bøn, og vi anvendte en herboende amerikaners (Garrison Keilor) syn på danskerne. På filmsiden så vi en BBC-udsendelse om pigedrab i Indien. Af tysk materiale kan nævnes billeder, der viste forskellige kulturer i Tyskland, tekster om fremmedes ankomst i Tyskland, interviews med udlændinge i Tyskland, øst/vesttyskeres holdning til hinanden, tekster om problemer med identiteten, når man skal lære et nyt sprog og lære at begå sig i en fremmed kultur⁵ samt skønlitterære tekster om kulturelle forskelle inden for landets grænser f.eks. *Ein netter Kerl* af Gabriele Wohmann.⁶

Intentionen med projektet var, at eleverne skulle lære at skrive en problem-

formulering, men vi fokuserede meget på processen hen mod resultatet. De arbejdede meget med Blooms taksonomi; her drejer det sig om at lære at lære og ikke mindst at blive bevidst om, hvilket niveau man befinder sig på. Bloom opererer med 3 niveauer: Det redegørende, det analyserende og det vurderende niveau. Målet med dette projekt var, at eleverne blev i stand til at formulere tænke/analyse-spørgsmål og opstille hypoteser.

Det sproglige arbejde med tysk

Der var meget brug for min assistance til det sproglige arbejde i hele projektperioden. Eleverne havde behov for hjælp på flere planer: Her et konkret eksempel:

Eleverne får et billede af to vinduer: I det ene er der en tyrkisk familie, i det andet et ældre tysk ægtepar. Eleverne skulle først beskrive, hvad de så (det redegørende niveau). Dernæst skulle de finde frem til, hvad der gjorde indtryk på dem; de skulle tolke billedet, finde sammenhænge o.lign. og give det en titel (det analyserende niveau). I nogle tilfælde satte parrene sig sammen og sammenlignede, men det var ret vanskeligt for dem (det perspektiverende og vurderende niveau).

Der var specielt behov for hjælp, når et pararbejde skulle afsluttes med lidt på skrift. Her meldte ambitionen sig om at kunne formulere sig tilnærmelsesvist korrekt på fremmedsproget. I det hele taget var der stor sproglig aktivitet blandt eleverne, men ikke altid på tysk. Når eleverne nåede til en kompleks

sammenhæng, f.eks. at skulle forklare forskellen på redegørelse og analyse i behandlingen af et maleri af Caspar David Friedrich: *Auf dem Segler* - ja så var det nok mere hensigtsmæssigt i første instans at bruge modersmålet. De tyske formuleringer kom, når enkelte grupper samlede op.

Men dilemmaet med dansk i projekter med hovedvægt på fremmedsprog opstår, når eleverne skal definere og afgrænse hvilket niveau, de arbejder på. Her bliver der talt dansk, men det er måske ikke så ringe endda, da eleverne får nogle generelt anvendelige redskaber i et lavstatusfag som tysk. Det kan have uforudsete virkninger, når det handler om motivation!

Eleverne udtrykte sig positivt over for projektet, og flere af dem pointerede, at man lærte hinanden bedre at kende - noget, som jeg sjældent havde hørt i en evaluering af tyskundervisningen, netop fordi de ofte har en fornemmelse af at være amputeret, når de skal formulere sig på tysk.

Tværsproglige projekter

Jeg tror, at en af gevinsterne ved dette tværfaglige projekt var den overførelseseffekt, der var fra engelsk til tysk. Deres overvejende positive holdning til engelsk smittede af på indstillingen til tysk. Hele to grupper arbejdede med tyskrelaterede emner i problemformuleringsfasen.

At bringe to fremmedsprog sammen i et tværfagligt projekt styrker bevidstheden om, at der er nogle kulturelle fæl-

lestræk og forskelle, og jeg tror, at man kan få et mere internationalt perspektiv frem i fremmedsprogsundervisningen ved at lave tværproglige projekter. På den måde kan man tale om, at det er en temmelig relevant form for undervisning i en tid, hvor det nationale til tider nedtones til fordel for internationale synsvinkler. Men jeg vil gerne pointere, at det internationale perspektiv kun er anvendeligt, hvis det bunder i en solid bevidsthed om egne rødder.

Arbejdet med studieteknikker i et fremmedsprogligt projekt kan give eleverne en fornemmelse af, at nogle indlæringsteknikker i faget tysk er generelle, og det kan medvirke til at styrke fagets status i elevernes bevidsthed. Desuden kan det være en yderligere motivationsfaktor, at eleverne kan drage generelt nytte af aspekter af tyskundervisningen. Tysk kan således befries for den isolerede position, det har været i og indtage en plads som relevant fremmedsprog.

Det essentielle er at skabe et kommunikativt og eksistentielt rum i tyskundervisningen, hvor nysgerrigheden bliver vakt, og eleven bliver motiveret til at udforske og sammenligne den fremmede kultur med sin egen og indse, at det giver luft under vingerne at lære et andet fremmedsprog end engelsk.

Noter

1 Når man skal definere og evaluere, hvad der er optimal brug af sproget, så opererer Peter Skehan i sin bog: *A Cognitive Approach to Language Learning*, Oxford University Press 1998 (s. 5) med 3 begreber: Fluency, accuracy og complexity. Complexity er lysten til at turde tage en risiko og at afprøve nye former til trods for, at de måske ikke er helt korrekte. Den færdighed er for mig at se meget vigtig at arbejde med i starten i stedet for at fokusere på grammatiske detaljer.

2 Max von der Grün: *Wo ich lebe og interviews med udlændinge i Tyskland* (Uddrag fra nedenstående bog *Sichtwechsel*)

3 Det kunne være at beskæftige sig med konsekvenserne af, at Berlin engang var delt - f.eks. i skolesystemet. Sidste år fik vi kontakt med en skole via deres hjemmeside, og da vi kom til Berlin på intro-tur, tog en gruppe hen på Andreas Gymnasium og overværede undervisning og interviewede elever på skolen. Resultatet blev bragt i en avis, som eleverne skrev, da vi kom hjem.

4 F.eks. Sten Nadolny: *Selim oder die Gabe der Rede*, R. Piper, München 1990 fra *Sichtwechsel*, B.D.Müller, Klett 1995. Denne bog kan anbefales, hvis man vil arbejde med interkulturelle synsvinkler i fremmedsprogsundervisningen. En bog med flot layout.

5 Teksten „Ist das Käse“ af Lea Fleischmann i bogen *Zum Beispiel* af E. Gamborg og B. Grønnebæk, Gad 1991 tematiserer det sproglige aspekt.

6 Man kunne også forestille sig klip fra nyere tyske film, hvor hovedpersonerne møder forskellige kulturer f.eks.

• Link, Carolin: *Jenseits der Stille*. Kbh, Gad. 1999 v/ Lars Bardram. 1. hft, 107 s; Drehbuch, 112 s. Videokassette.

• Tykwer, Tom: *Lola rennt*. Hrsgb. von Susanne Vestergaard, Bente Gravgaard & Erik Wikkelsø Pedersen. Greve, Tyskforlaget 2000. 144 s.